

ВІДГУК
офіційного опонента – доктора наук із соціальних комунікацій
Кобелєва Олексія Миколайовича
на дисертаційну роботу Пестрецової Ольги Олександрівни
«Інформаційно-правове обслуговування в діяльності бібліотеки як
соціально-комунікаційного центру», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю
27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство

Представлена до захисту дисертація О. О. Пестрецової присвячена актуальній і важливій для розвитку теорії та практики бібліотечної справи темі – ролі інформаційно-правового обслуговування в діяльності бібліотеки. Активний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, використання інтерактивних засобів комунікації, конвергенція різних каналів комунікації зумовили потребу трансформації форм бібліотечного обслуговування та налагодження ефективної взаємодії з користувачами.

Ускладнення соціальних зв'язків, технологічний прогрес, підвищення динамічності всіх сфер життя спонукає бібліотеку як соціально-комунікаційний центр спрямовувати свої зусилля на задоволенням інформаційно-правових потреб, що відповідають еволюції суспільства. Спектр окреслених проблем визначає актуальність та нагальність дисертаційного дослідження О. О. Пестрецової, в якій розглядається специфіка та основні сучасні тенденції розвитку, форми та напрями інформаційно-правового обслуговування користувачів в діяльності бібліотек.

Вагомість досліджень підтверджується їх виконанням в межах науково-дослідної тематики Національної юридичної бібліотеки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України «Оптимізація інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек в умовах інтенсифікації інформаційних обмінів» (2013–2015 рр., 0113U000098); «Шляхи підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів» (2016–2018 рр., 0116U000200) та «Бібліотеки у формуванні інформаційного ресурсу стратегічних комунікацій українського суспільства» (2019–2021 рр., 0119U000291).

Н Б У В	
ВХ. №	792
" 03 "	12 2019 р.
Кіл. аркушів	7

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і результатів дисертації О. О. Пестрецової забезпечується коректним застосуванням комплексу наукового підходу і методів: соціально-комунікаційного підходу; методів аналізу і синтезу, узагальнення та порівняння; статистичного методу та методу контент-аналізу. Дисертантка спирається на наукові результати, подані у працях вітчизняних і зарубіжних учених, використовує ґрунтовну джерельну базу, аналізує значні масиви порталів мережі Інтернет, нормативно-правових та законодавчих документів, що стосуються розвитку бібліотечно-інформаційної сфери.

Наукова новизна дисертаційного дослідження О. О. Пестрецової досягається завдяки обґрунтуванню тенденцій розвитку інформаційно-правової діяльності бібліотек як соціально-комунікаційного процесу та розкриттю ролі сучасної бібліотеки у забезпеченні повноцінної реалізації прав громадян на організацію доступу та отримання правової інформації з оптимальним урахуванням інтересів особистості, соціальних груп і суспільства в цілому.

Дослідниця уточнила зміст поняття «інформаційно-правове обслуговування», яке поєднує в собі як функціональну основу діяльності бібліотек, так і безпосередньо мету та зміст зазначеного галузевого напрямку діяльності.

Дисертантом визначено основні напрями здійснення інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек, як: традиційна робота з надання доступу до бібліотечного фонду правової та суміжної за змістом інформації з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; інформаційно-аналітична діяльність; посередницька діяльність. Автором виявлено, що кожен з визначених напрямів роботи має різні форми інформаційно-правового обслуговування користувачів.

Актуальним є виявлення та обґрунтування перспективних напрямів впровадження в діяльність вітчизняних бібліотек досвіду публічних юридичних бібліотек США з огляду на їх системний характер діяльності.

В дисертаційній роботі О. О. Пестрецової на основі глибокого аналізу роботи бібліотек з правового інформування визначено перспективи організації інформаційно-правового обслуговування в діяльності бібліотек в умовах зростаючої затребуваності правової інформації: посилення аналітичної складової бібліотечного обслуговування; розширення діяльності, спрямованої на підвищення правової культури користувачів; використання потенціалу партнерської взаємодії в інформаційно-правовому обслуговуванні; створення спеціалізованих бібліотечних структур, орієнтованих на роботу із правовою інформацією.

Практична значущість дисертації О. О. Пестрецової полягає в окресленні реалізації перспективних завдань розвитку вітчизняної правової інформаційної сфери та зростання ролі бібліотек в системі інформаційно-правового обслуговування. Результати дослідження дисертанта можуть використовуватися в процесі викладання спеціальних дисциплін при підготовці фахівців бібліотечно-інформаційної сфери та в науково-дослідній і практичній діяльності бібліотек як сучасних соціально-комунікаційних центрів у аспектах розвитку ефективних форм і методів організації інформаційно-правового обслуговування користувачів.

Структура дисертації відповідає меті, поставленим завданням, подає логічний виклад отриманих результатів.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади діяльності бібліотек в сфері інформаційно-правового обслуговування», який складається з трьох підрозділів, проаналізовано теоретичне підґрунтя, обґрунтовано вибір методологічної основи дослідження, висвітлено джерельну базу.

Аналізуючи наукові напрацювання з предметної області дисертаційної роботи, О. О. Пестрецова визначила, що тенденції до розширення сфери правового інформування пов'язані з переходом до сучасної стадії розвитку суспільства, що характеризується стрімким поширенням технологій та соціальних інновацій, які вивели на новий рівень розв'язання проблем

взаємодії суспільства та держави з активним використанням засобів масової комунікацій.

Слід відзначити кропітку роботу дисертанта з аналізу публікацій зарубіжних фахівців з цієї тематики та виокремлення раціональних ідей, поданих авторами.

Використання О. О. Пестрецовою комплексу методів і підходів, створило засади для багатоаспектного розкриття теми дослідження, що дозволило комплексно дослідити існуючу систему бібліотечно-інформаційно-правового обслуговування та визначити тенденції її подальшого розвитку.

Заслуговує на схвалення застосування дисертантом соціально-комунікаційного підходу, який дозволив розглянути інформаційно-правове обслуговування бібліотек як інструмент комунікації, який обумовлює функціонування бібліотеки не лише як установи, а і як соціально-комунікаційного центру.

Основними результатами другого розділу «Інформаційно-правове обслуговування користувачів бібліотек: напрями та форми» є узагальнення сучасного вітчизняного досвіду. Здійснено аналіз діяльності спеціальних підрозділів бібліотек, зокрема у Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. К. А. Тімірязєва; Центрі правової інформації у Національній бібліотеці України ім. Ярослава Мудрого; Національній юридичній бібліотеці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та ін., що дозволило визначити напрями та форми інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек.

Дисертант уточнив зміст поняття «інформаційно-правового обслуговування» як цілеспрямованої та систематичної діяльності бібліотеки або структурного підрозділу, що представляє собою сукупність напрямів та відповідно до них форм задоволення запитів користувачів на різні види правової та суміжної за змістом інформації шляхом надання розгалуженого комплексу бібліотечно-інформаційних послуг з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Варто позитивно відзначити визначення О. О. Пестрецовою форм роботи бібліотек в процесі інформаційно-правового обслуговування користувачів, зокрема: надання доступу до передплачених бібліотеками баз даних правового змісту; формування електронних бібліотек юридичного спрямування; аналітичне забезпечення роботи владних структур; просвітницька робота та діяльність з надання доступу громадян до офіційної чи іншої правової інформації в рамках різноманітних партнерських проектів.

Дисертант робить вірний висновок, що сучасна бібліотека в процесі взаємодії з іншими соціальними інститутами розгалужує горизонтальні мережеві зв'язки та розширює коло своїх послуг у сфері правового інформування, здійснюючи підготовку й проведення ефективної комунікації з учасниками правових процесів.

Серед істотних наукових результатів третього розділу «Правове інформування в глобалізованому світі: організаційні засади інформаційно-правового обслуговування користувачів бібліотек», отриманих автором, слід назвати дослідження зарубіжного досвіду інформаційно-правового обслуговування користувачів університетських, публічних бібліотек США та асоціацій і консорціумів, що дозволило визначити тенденції та закономірності розвитку правового інформування.

Заслуговує на схвалення визначення О. О. Пестрецовою основної мети роботи публічних юридичних бібліотек США – забезпечення вільного доступу до правової інформації та надання допомоги користувачам в задоволенні їх інформаційно-правових потреб шляхом забезпечення розвинутої інфраструктури всередині бібліотеки, включаючи підтримку надійних, сучасних технологій; відповідної, інтегрованої, збалансованої колекції матеріалів в різних форматах.

Дисертантом з'ясовано, що юридичні бібліотеки університетів США виступають поліфункціональними інформаційними центрами, що обслуговують не лише університетську спільноту, а й громадськість. Вивчення їх роботи та запровадження досвіду для правового інформування

юридичними бібліотеками визначено здобувачем перспективним напрямком досліджень.

Дисертантом виявлено форми та обґрунтовано роль корпоративної взаємодії юридичних бібліотек для налагодження й підвищення ефективності інформаційно-правового обслуговування користувачів.

Слід відзначити як вагомий результат дисертаційного дослідження – визначення та обґрунтування перспективних напрямів розвитку інформаційно-правового обслуговування в діяльності бібліотек, а саме: поєднання традиційних для бібліотек функцій з функціями галузевих інформаційних центрів; посилення аналітичних функцій; розширення бібліотекою ефективної співпраці та партнерських відносин; впровадження нових форм інформаційно-правового обслуговування та використання ефективних засобів популяризації цього напрямку бібліотечної діяльності.

Основні наукові положення, висновки й результати дисертації підтверджені матеріалами теоретичного й емпіричного характеру, а також висновками до кожного розділу. Загальні висновки подані згідно з авторською концепцією та свідчать про досягнення мети і завдань дослідження, містять основні наукові результати дисертації та рекомендації щодо реалізації.

Загалом наукове дослідження О. О. Пестрецової характеризується структурованістю, методичною завершеністю та чіткістю зроблених висновків.

Особистий внесок здобувача є незаперечним, оскільки автор вперше на дисертаційному рівні розкриває значення і потенціал інформаційно-правового обслуговування користувачів, як окремого змістового напрямку роботи бібліотеки. Самостійний і інноваційний характер мають основні наукові висновки і рекомендації дисертації. Всі публікації дисертанта є одноосібними.

Автореферат повністю відповідає змісту дисертації, розкриває її основні положення, наукові висновки і рекомендації, написаний науковим стилем, що сприяє адекватному уявленню про особистий внесок здобувача, наукову практичну значущість проведеного дослідження. Структура, наповнення й

оформлення відповідають вимогам державних стандартів і Міністерства освіти і науки України.

Основні наукові результати, висновки і рекомендації дисертації викладено у 20 публікаціях, зокрема у 8-ми статтях у фахових виданнях, визначених Міністерством освіти і науки України та інших держав; у дванадцяти матеріалах міжнародних конференцій, що повністю відповідає вимогам висвітлення всіх наукових результатів, отриманих у дисертаційній роботі.

Аналіз матеріалу та узагальнення результатів дослідження щодо розкриття значення інформаційно-правового обслуговування в діяльності бібліотеки вирізняють дану дисертаційну роботу, забезпечують достовірність отриманих автором результатів та вірогідність її наукових висновків і рекомендацій. Позитивно оцінюючи результати дисертаційного дослідження О. О. Пестрецової, варто висловити деякі побажання і зауваження:

1. Дисертант розглядає вагомий сегмент бібліотечної діяльності, відповідно в процесі дослідження відбувається вироблення та уточнення термінологічно-понятійного апарату. Також формування термінології зазнає впливу англійських джерел. Тому постає питання формування термінологічно-понятійного апарату дослідження, наприклад, у вигляді винесеного в додатки глосарія. Зокрема, було б добре дати чітке наукове визначення понять: «юридична бібліотека», «правове інформування», якими активно оперує дисертант у дисертаційному дослідженні.

2. Візуалізація у додатках, наприклад, стану організаційно-структурного оформлення інформаційно-правового обслуговування у провідних вітчизняних бібліотеках зробило б результати дослідження нагляднішими.

3. Дисертантом здійснено ґрунтовне дослідження багатьох зарубіжних інформаційних структур, що забезпечують інформаційно-правове обслуговування в діяльності бібліотек. Однак робота виграє би за умови висвітлення, наприклад, технологій формування вибірки об'єктів, що аналізувалися в контексті дослідження.

Висловлені зауваження не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, сподіваємося, що вони допоможуть дослідниці в її подальших наукових пошуках.

Дисертація Пестрецової Ольги Олександрівни «Інформаційно-правове обслуговування в діяльності бібліотеки як соціально-комунікаційного центру» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано вагомі науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе для бібліотечної теорії і практики питання місця і ролі інформаційно-правового обслуговування в діяльності бібліотеки.

Дисертаційне дослідження О. О. Пестрецової «Інформаційно-правове обслуговування в діяльності бібліотеки як соціально-комунікаційного центру» відповідає вимогам, що висуває Міністерство освіти і науки України до дисертаційних досліджень кандидатського рівня, вимогам п. 11 й п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, профілю спеціалізованої вченої ради Д 26.165.01 у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського НАН України. Його автор, Пестрецова Ольга Олександрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

Офіційний опонент

доктор наук із соціальних комунікацій
доцент, професор кафедри
інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Кобелев О. М.

